

מסמך רקע לדיון בנושא:

מועצות תלמידים

מוגש לוועדה לקידום מעמד הילד

כתיבה: מיכל כספי, עובדת מחקר ומידע
אישור: דותן רוסו, ראש צוות.

כ"ג בחשוון, תשס"ב
29 באוקטובר, 2002

1. הקדמה

מועצות התלמידים והנוער משמשות כאמצעי להרחבת מעורבותם של בני נוער ותלמידים בחיי הקהילה וכאמצעי להידברות ולשיתוף פעולה בין התלמידים, בין תלמידים והורים ובין בית הספר לבין הקהילה. תכנית מועצות התלמידים והנוער מופעלת על ידי מינהל חברה ונוער במשרד החינוך. מטרת התכנית הן יישום ערכי הדמוקרטיה; טיפוח מנהיגות צעירה באמצעות מתן האפשרות להתנסות בפועל בהליכי בחירה ובאמצעות קבלת אחריות ופעילות שוטפת; יצירת תנאים לתלמידים ולבני נוער להבעת דעתם וקיום תהליכי תכנון וביצוע משותפים לתלמידים ולבני נוער.

מועצות התלמידים והנוער פועלות בארבע רמות: בית-ספרית; רשותית, מחוזית וארצית. בכל אחת מהרמות מתקיימות בחירות דמוקרטיות לנציגות במועצה, תוך ייצוג הולם של כל קבוצות הגיל. ברמה הארצית, מיוצגים בני נוער ותלמידים מכל המגזרים: דתיים וחילוניים, יהודים, ערבים, בדואים ודרוזים, בשבעה מחוזות שונים.¹ פעילות בני הנוער במועצות מונחית על ידי מלווה מבוגר בעל ניסיון, העובר הכשרה לצורך התפקיד. בני הנוער הנבחרים למועצות עוברים הכשרה במהלך הקיץ, לשם הקניית מיומנויות וכישורי מנהיגות. במהלך השנה, נערכות הכשרות נוספות לחיזוק המיומנויות, ברמה הרשותית והמחוזית.²

2. מועצות התלמידים - מבנה ותפקידים

2.1 מועצת תלמידים בית-ספרית: המועצה נבחרת בהצבעה דמוקרטית. לכל בית ספר ניתנת

אוטונומיה בקביעת תקנון לבחירות בית ספריות ותקנון למועצת התלמידים בבית הספר (המבוסס על תקנון-העל של מועצת התלמידים – המצורף בנספח) על בסיס עקרונות דמוקרטיים, ועל פי שיטת בחירה הנקבעת על ידי כל בית ספר בנפרד. על המועצה להבטיח ייצוג הולם לכל תלמידי בית הספר (במסלולי לימוד שונים, עולים וכיו"ב). האחריות להקמת מועצת תלמידים מוטלת על מנהל בית-הספר, המורים, ההורים ונציגי התלמידים. הנושאים נקבעים לאחר בירור בין הגורמים המעורבים.

על-פי חוזה מנכ"ל משרד החינוך מספטמבר 2001 קיימת חובה להקים מועצות תלמידים. ההחלטה להקים מועצת תלמידים בית-ספרית נתונה לאחריות מנהל בית-הספר. כיום ישנן כ-700 מועצות תלמידים בית-ספריות בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות אשר הוקמו בבתי-ספר בהתאם להנחיות חוזר המנכ"ל (ישנם מספר בתי ספר שלא עומדים בהוראות ועל כן אינם נכללים ב-700 המועצות). בכל מועצה בין 20-30 נציגים, בהתאם לגודל בית-הספר (סה"כ כ-16,500 בני נוער).

תפקידי המועצה הבית-ספרית ומטרותיה כוללים:

- ייצוג התלמידים בבית הספר כלפי ההנהלה וגישור ביניהם;
- שמירה על סביבה לא אלימה בבית הספר;

¹ המחוזות הם: צפון, חיפה, מרכז, ת"א, דרום, ירושלים ומגזר ערבי.

² פאולה, כאהן-סטרבצ'ינסקי ואזן-סיקרון ליאת. **תכנית ההכשרה למועצות התלמידים והנוער הרשותיות: מחקר הערכה**. גויינט-מכון ברוקדייל ומינהל חברה ותרבות. משרד החינוך, ירושלים, אוגוסט 2002.

- טיפוח תרבות הנהגה דמוקרטית וערכים של אזרחות פעילה במשטר דמוקרטי בקרב התלמידים ובאי בית הספר ;
- יצירת דיאלוג בין התלמידים וצמצום פערים חברתיים ;
- ביצוע פעילות חברתית ותרבותית בין כתלי בין הספר ודאגה לרווחת התלמידים ;
- הגנה על זכויות התלמידים, כקבוע בחוקי המדינה ובחוזי מנכ"ל של משרד החינוך ;
- ייצוג בית הספר במועצות הרשותיות לצורך הבעת עמדות ודעות התלמידים.

2.2 מועצת תלמידים ונוער רשותית/עירונית: המועצה נבחרת על ידי מוסדות החינוך

הפורמאליים והבלתי פורמאליים בקהילה (מתנ"סים, תנועות נוער, ארגוני נוער). כיום פועלות 104 מועצות תלמידים ונוער רשותיות. בכל מועצה בין 25-35 נציגים. חברי המועצה פועלים לרווחת בני הנוער בקהילה (כולל בני נוער שאינם משתייכים למוסדות חינוך) ומקיימים דיאלוגים עם נבחרי הציבור בקהילה.

תפקידי המועצה הרשותית ומטרותיה כוללים:

- גישור בין בני הנוער ביישוב ובין הנהלת היישוב ומקבלי ההחלטות בו ;
- ייצוג כלל בני הנוער ביישוב בפני פורומים שונים ;
- קידום בני הנוער ביישוב מבחינת מעורבות, אחריות ושותפות בו ;
- גישור בין המועצות הבית-ספריות והמועצה המחוזית ;
- גישור בין אוכלוסיות שונות ביישוב ;
- סיוע והקשבה לבני נוער חלשים או בעלי צרכים מיוחדים ביישוב והפניית צרכיהם לגופים הרלבנטיים ;

2.3 מועצת תלמידים ונוער מחוזית: נציגי המועצה נבחרים מקרב מועצות התלמידים והנוער

הרשותיות ועל-ידיהם. מספרם נקבע על פי מספר בני הנוער ברשויות השונות, בהתאם לגודל ועל פי תקנון המועצה המחוזית. כיום, ישנן 370 מועצות נוער מחוזיות.

תפקידי המועצה המחוזית ומטרותיה כוללים:

- גישור בין בני הנוער במחוז ובין הנהלת המחוז במשרדי הממשלה השונים ;
- קידום החינוך לאורח חיים דמוקרטי ;
- סיוע לאוכלוסיות בני נוער חלשות או בעלות צרכים מיוחדים במחוז וצמצום פערים חברתיים ;
- קישור וגישור בין המועצה הארצית למועצות הרשותיות ובין המועצות במחוז ;
- שותפות ומעורבות במדיניות המחוז בכל הנושאים הקשורים לבני נוער.

2.4 מועצת תלמידים ונוער ארצית: הגוף המייצג של כל בני הנוער בארץ.

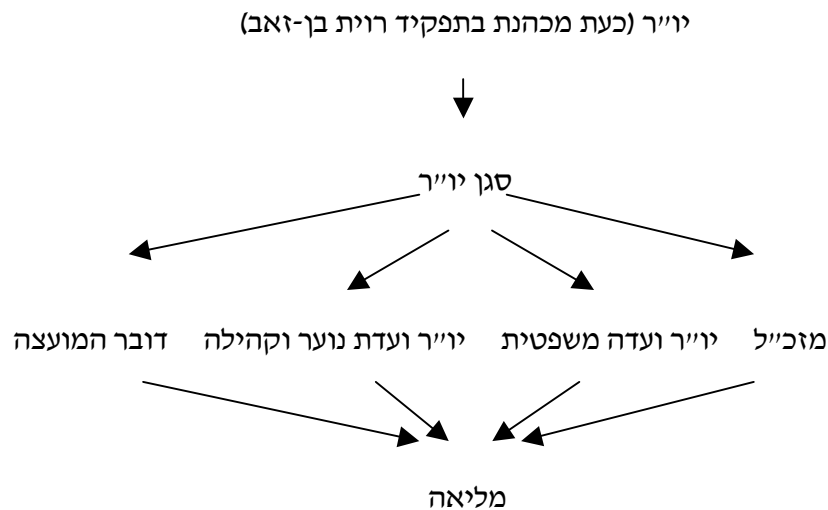
במועצה ישנם 45 נציגים נבחרים ממחוז צפון, מחוז חיפה, מחוז מרכז, מחוז מגזר ערבי, מחוז תל אביב, מחוז ירושלים ומחוז דרום. מכל מחוז נשלחים 5 נציגים. למחוזות ירושלים, תל אביב וחיפה יש ייצוג נוסף. במועצה הארצית מיוצגים מגזרים שונים: חילוני, דתי, ערבי, בדואי ודרוזי.

המועצה מוכרת על ידי משרד החינוך כגוף המייצג של בני הנוער.

תפקידי המועצה הארצית ומטרותיה כוללים:

- ייצוג כלל בני הנוער בארץ בפני גופים ממלכתיים ובפני מקבלי ההחלטות;
- קידום החינוך לדמוקרטיה, שמירת החוק וקידומו;
- גיבוש מדיניות ארצית לגבי מועצות תלמידים ונוער בפרט ולגבי נוער בכלל;
- השמעת "קול הנוער" בפורומים שונים, בתקשורת ונושאים העומדים על סדר היום הציבורי.

מבנה המועצה הארצית:

3. השתלבות מועצות התלמידים והנוער בהליכים פרלמנטריים

קיימת חשיבות עליונה לשילובם של נציגים מועצות התלמידים והנוער בהליכים הפרלמנטריים, כמי שמייצגים את עמדותיהם ומשקפים את הנושאים החשובים בסדר יומם של בני הנוער והתלמידים.³ הנושאים המעסיקים את בני הנוער והתלמידים כיום קשורים, בין השאר, לנעשה בבית הספר (מבחנים, בגרויות, יחסי מורים-תלמידים, תכניות לימודים, טיולים וכיו"ב), תאונות דרכים, התמכרויות לסמים, אלכוהול ועישון, בעיית האלימות, לימודי נהיגה וקבלת רישיון נהיגה, גיוס לצה"ל, המצב הכלכלי הקשה של ילדים ובני נוער רבים, ועוד.

בינואר 1999 נחתמה בכנסת אמנה בין יו"ר הכנסת ויו"ר מועצת התלמידים והנוער הארצית לשיתוף נציגי המועצות בכל הדיונים וההחלטות הקשורות לבני-נוער.⁴ מאז, משמשים נציגי מועצות הנוער והתלמידים, בתיאום עם מועצת הנוער הארצית, כ"מומחים" בנושאים שונים הקשורים לבני נוער.

נציגי המועצות משתתפים באופן קבוע, בתדירות של פעם בשבוע ויותר, בדיוני ועדות הכנסת (מלבד דיוני ועדת חוץ ובטחון). בכל שבוע מגיעה מועצה רשותית למשכן הכנסת, ובתיאום עם המחלקה לדמוקרטיה בכנסת (בהנהלת הגב' חנה גנור), מתפזרים נציגי המועצה לוועדות השונות. בנושאים להם יש המשכיות, הדורשים תיאום, משתתפים גם נציגי המועצה הארצית. בין הנושאים שנדונו בכנסת בהם השתתפו נציגי המועצות הארציות: הצמצומים בתקציב החינוך והרווחה, סמים ואלכוהול, חוק זכויות התלמיד, ועוד.

במאי 1999 נחתמה אמנה בין חברי המועצה הארצית ובין מרכז השלטון המקומי, שמטרתה להבטיח שיתוף פעולה בין נבחרי הציבור הבוגר ברשויות השונות לבין בני הנוער. בפועל, לא כל הרשויות מקיימות כיום מועצה רשותית, וחלק מן הרשויות אינן מקצות משאבים לנושא ומנחים לפעילות.

4. תגובת משרד החינוך לקשר ולבעיות הקיימות בעבודת מועצות התלמידים והנוער

באופן כללי, קיים שיתוף פעולה טוב בנושא המועצות בבתי הספר. מרבית המנהלים מודעים לחשיבות הנושא.

הבעיות העיקריות בעבודת מועצת התלמידים מול בתי הספר והורים:

- קושי להשתחרר מלימודים לצורך פעילות: יש היענות הולכת וגוברת של מנהלי מחוזות לפתרון הבעיה. הבעיה מתרכזת ברמת המחנכים.
- עידוד הנציגות להשתלב במועצה הרשותית - בעיה בעיקר במגזר הדתי, בפגישות עם מגזרים שונים.
- דאגת ההורים בנוגע ליציאת ילדיהם מביה"ס לפעילות במועצה לאור המצב הבטחוני;
- לא בכל ביי"ס מוכרת חשיבותו של מלווה המועצה כבעל מקצוע וכאדם שיש לסייע לו לקבל הכשרה והשתלמות לצורך מילוי תפקידו, ויש מחסור במשאבים לשליחת המנחה להשתלמויות.

5. תגובת יו"ר מועצת תלמידים ונוער ארצית, רביד בן-זאב

הבעיות העיקריות העומדות בפני מועצות התלמידים:

---

³ רביד בן-זאב. יו"ר מועצת התלמידים והנוער הארצית. מכתב תגובה מתאריך ה-3.11.02.
⁴ הדרה רוזנבלום, מנהלת יחידת מועצות תלמידים ונוער. מינהל חברה ונוער, משרד החינוך. התכתבות מתאריך ה-15.10.02.

- בשל המצב הבטחוני הקשה, קיימת בעיה חמורה של הבאת נציגי המועצות לפגישות בתחבורה ציבורית;
- ברשויות מקומיות רבות אין עדיין מלווי מועצות תלמידים ונוער או בעלי תפקידים אחרים האמורים לרכז את עבודת מועצת התלמידים הרשותית. כך, נוצר מצב שבמקומות רבים, ברשויות או במחוזות, לא מתאפשרת פעילות תקינה של מועצות התלמידים והנוער;
- ישנן מועצות מחוזיות בהן לא מיוצגים יישובים מסויימים במחוז או שהנציגות איננה מלאה.

מקורות

כאהן-סטרבציינסקי פאולה, ואזן-סיקרון ליאת. **תכנית ההכשרה למועצות התלמידים והנוער הרשותיות: מחקר הערכה**. ג'וינט-מכון ברוקדייל ומינהל חברה ותרבות, משרד החינוך, ירושלים. אוגוסט 2002.

חוזר מנכ"ל סב/1(א), י"ד באלול התשס"א, 2.9.01.

מטרות מועצת התלמידים. יחידת מועצות תלמידים ונוער, מינהל חברה ונוער, משרד החינוך, 7.2.02.

פגישה עם מזכירות מועצת התלמידים הארצית. פרוטוקול מישיבת הוועדה לקידום מעמד הילד. כ"ד בתשרי תש"ס, 4.10.99.

שיחות טלפון וקבלת מידע. רוזנבלום הדרה. מנהלת יחידת מועצות תלמידים ונוער. מינהל חברה ונוער, משרד החינוך, מכתב מתאריך 15.10.2002.

גנור חנה. היחידה לדמוקרטיה בכנסת. שיחת טלפון מתאריך 15.10.2002.

בן-זאב רביד. יו"ר מועצת התלמידים והנוער הארצית. מכתב תגובה מתאריך ה-3.11.02.

אינטרנט

Owl.education.gov.il/

www.snunit.k12.il/